

Westermarkt 2-V
1016 DK Amsterdam
Tel. 020-6381792

Amsterdam, 2 maart 2008

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. leden vaste commissie voor OCW
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: rapport "Tijd voor Onderwijs"

Geacht lid van de commissie,

Op 13 februari jl. heeft de commissie voor het parlementair onderzoek naar onderzoeksvernieuwingen haar rapport "Tijd voor Onderwijs" aangeboden aan de Tweede Kamer. Het LAKS deelt de conclusies van deze commissie Dijsselbloem grotendeels. De conclusies uit het rapport zijn hard; er is bijna geen partij die geen blaam treft. Er moet voor worden gewaakt dat dit niet tot een eindeloos vingerwijzen leidt, waardoor de uitkomsten van het rapport in de kast komen te verstoffen. De politiek moet haar verantwoordelijkheid nemen en ook het lef durven te tonen om in haar handelen het rapport mee te nemen en terug te komen op beslissingen die in het licht van nieuwe inzichten onverstandig waren. De laatste conclusie uit het rapport luidt: "De kwaliteit van het onderwijs geeft reden tot zorg"¹ Deze zware uitspraak schept de grootste verplichting voor het onderwijsveld maar ook de Tweede Kamer en het ministerie. Het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs moet de komende jaren topprioriteit zijn!

In deze brief zullen wij alleen op punten ingaan waarop onze analyses en conclusies afwijken. Daarnaast zullen wij de aanbevelingen van de commissie vanuit het standpunt van leerlingen behandelen.

Met betrekking tot de analyse en conclusies, vallen de volgende punten op:

1. In het rapport wordt vaak de tegenstelling tussen de vertegenwoordigers van 'het veld' ten opzichte van de docenten als probleem genoemd. Het veld wordt in het rapport echter vaak als alleen de docenten gezien, terwijl het veld (net als de school) uit veel meer geledingen die ook een bepalende invloed hebben op de dagelijkse praktijk op school bestaat.
2. In het hele rapport valt ook op dat de rol van 'de docent' nauwelijks aan bod komt. Zijdelings wordt opgemerkt dat de vertegenwoordiging niet in orde was, maar er wordt grotendeels voorbijgegaan aan de vraag in hoeverre docenten in de klas zelf met nieuwe didactische werkvormen om zijn gegaan, en of het studiehuis niet werd opgepakt als vrijbrief om een – vrijwillig – bestaan als docent-op-loopafstand te gaan leiden. Het lerarenbestaan bezit een zeer grote autonomie, waarop de controle nihil is. Wat er gebeurd in een klaslokaal is een zaak tussen leerlingen en leraar, waar de leraar verantwoordelijkheid draagt voor hetgeen daar plaatsvindt. Beleid vanuit Den Haag heeft daarop minder invloed dan uit het rapport naar voren komt.
3. Ondanks het feit dat zowel de Tweede Kamer als het ministerie een zeer grote rol hebben gespeeld in de onderwijsvernieuwingen, moet de rol van de scholen zelf in het proces van vernieuwing niet worden onderschat. Schoolbesturen en schoolleiders hebben soms alleen uit

financiële motieven veranderingen doorgevoerd, maar vaak ook samen met docenten de onderwijsvernieuwingen op een positieve manier vormgegeven. Wel zijn het voornamelijk de schoolbesturen en schoolleiders die inbreuk maken op de autonomie van leraren; door bijvoorbeeld verplichte boekenkeuzes.

4. Het rapport gaat in op vele onderwerpen, maar wat onvoldoende naar voren komt is dat bij elke onderwijsvernieuwing voorbij wordt gegaan aan de wensen van leerlingen met betrekking tot het onderwijsconcept van de school. In de afgelopen tien tot vijftien jaar is de mening van de Nederlandse scholier over goed onderwijs niet structureel veranderd, deze mening is echter wel structureel genegeerd.

Naast deze korte opmerkingen over de analyse en de conclusies van het rapport, gaat het LAKS graag in op de aanbevelingen van de commissie Dijsselbloem.

1. De belangrijkste aanbeveling van de commissie is het scheiden van het “wat” en het “hoe” om de verhouding tussen overheid en scholen aan te geven. Een mooi principe, maar doordat het wat en het hoe vaak hand in hand gaan scheidt het ook verwarring. Want valt een maatschappelijke stage nu onder het wat of het hoe? Ook wordt het hoe doorverwezen naar de school, maar een antwoord op wie dan de schoolse praktijk bepaalt blijft achterwege. Volgens het LAKS moet dit – het pedagogisch-didactisch concept van de school – bepaald worden door de docenten, scholieren en schoolleiding. Dit beleid moet elke school – dat wil zeggen elke locatie – individueel kunnen vaststellen. Hiervoor is het belangrijk dat de positie in de medezeggenschap van leerlingen wordt versterkt (zie hiervoor ook de brief van het LAKS over de WMS aan uw Kamer, d.d. 2-3-08). De rol van de Inspectie van het Onderwijs is hierin een belangrijke, aangezien ook zij volgens het LAKS een rol moeten blijven behouden in het beoordelen van de kwaliteit van het onderwijs en daarbij horen ook factoren die expliciet voortvloeien uit het hoe. Voorbeelden hierbij zijn de kwaliteit van leraren, het schoolklimaat en ook veiligheid. Ook moet de Inspectie een oordeel kunnen vellen over de effectiviteit van het toegepaste pedagogisch-didactische concept. Daarnaast: ondanks dat de overheid het wat bepaald, blijft het van belang dat – ook in het oog van de vrijheid van onderwijs – elke school haar eigen identiteit kan vormgeven.
2. De oproep van de commissie om verder te gaan met canonisering en het invoeren van leerstandaarden. Hierover is het LAKS gematigd positief. Het is belangrijk om helder aan te geven welke basisvaardigheden op welk niveau verwacht worden. Deze basisvaardigheden (spelling, technisch lezen en rekenen) zijn dermate belangrijk voor een succesvolle plaats in de maatschappij dat dit een van de topprioriteiten moet zijn bij het concreet verhogen van het niveau in het voortgezet onderwijs. Hierbij moet percentagefetisjisme in deals en kortetermijnafspraken geen rol spelen, maar moeten concrete maatregelen voor de langere termijn voor een stevige basis op deze vakgebieden leiden. Hierin kunnen leerstandaarden een waardevolle rol in spelen. Naast het gebrek aan basale vaardigheden is ook de kennisbasis een onderwerp van zorg. Bij het uitbreiden van deze algemene ontwikkeling van leerlingen moet de canonisering niet leidend zijn. Daarvoor is de basis van een kanon te smal en te weinig gericht op grotere verbanden en inzichten. Het kunnen opdreunen van losse feitjes helpt niet bij het oplossen daarvan.
3. In haar aanbevelingen doet de commissie onverstandige voorstellen op het gebied van de eindexamens. Het objectiveren van schoolexamens door externen zal alleen maar leiden tot het uitbreiden van de macht van landelijke pedagogische centra en de vorming van bureaucratische toetsingskolossen. Hierdoor zal het algemene niveau van de schoolexamens dalen en verliezen

scholen de mogelijkheid om eigen accenten in de invulling van het curriculum te leggen. Ook is het een fundamentele aantasting van de autonomie van de leraar, die door deze maatregel meer en meer productiemedewerker wordt. Een van de kerntaken van leraren, het beoordelen en toetsen van de kennis en vaardigheden van hun leerlingen wordt immers overgenomen door logge instituties.

Nog onwenselijker is het voorstel om zowel op het schoolexamen als het centraal examen een voldoende te eisen. Dit leidt tot gesjoemel en verarming van de kennis en vaardigheden van leerlingen. Door deze maatregel zal het niveau van het schoolexamen verder dalen, aangezien er meer gefocust zal worden op de inhoud van het centraal examen terwijl het belang van een voldoende op het schoolexamen belangrijker wordt. Een school is er immers alles aan gelegen om leerlingen te laten deelnemen aan het centraal examen, waardoor de druk om leerlingen te laten slagen voor het schoolexamen stijgt. Hierdoor zullen eenvoudige praktische opdrachten en eenvoudige toetsen een steeds groter aandeel in het schoolexamen krijgen.

4. De Inspectie van het Onderwijs is de belangrijkste speler op het gebied van het handhaven van de kwaliteit van het onderwijs. Het is hierbij belangrijk dat de inspectie politiek onafhankelijk is en voldoende sanctiemiddelen heeft.

Met vriendelijke groet,

Jaap Oosterwijk
Vice-voorzitter LAKS

cc: Commissie Parlementair Onderzoek Onderwijsvernieuwingen,
Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart, staatssecretaris OC&W